

MINNESANTECKNINGAR

2019-08-29

Möte och fältsyn med Rans sameby i Stornorrfors angående utbyggnad av ställverk/transformatorstation Stornorrfors samt ombyggnation av tre 130/145 kV ledningar in till station Stornorrfors och ny ledning Stornorrfors-Villanäs

Tid: Torsdag 22 augusti kl. 13.00-16.30

Närvarande: [redacted], projektledare, Rejlers/Vattenfall Eldistribution
 [redacted] – projektledare, Umeå Energi
 [redacted] – uppdragsledare, Sweco/Umeå Energi
 [redacted] – projektledare, utredare, Sweco/Umeå Energi
 [redacted] – ordförande i Rans sameby
 [redacted] – renskötare och medlem i Rans sameby
 [redacted] – renskötare och medlem i Rans sameby samt ansvarig för
 ajourhållning av samebyns Renbruksplan
 [redacted] – utredare, Sweco/Umeå Energi

Plats: Vattenfall Vattenkrafts lokaler i Stornorrfors

Inledning och syfte med dagens möte

Mötet inleddes att Swecos uppdragsledare [redacted] hälsade välkommen till mötet samt presenterade syftet med mötet. Syftet med mötet var främst att Rans sameby skulle ges möjlighet att beskriva samebyns markanvändning dels med hjälp av samebyns Renbruksplan och dels i fält på den aktuella platsen där [redacted] befinner sig med sina renar under vintersäsongen. Målet med mötet och gemensam fältsyn var att alla parter skulle få samma bild av de problem och utmaningar som [redacted] har att hantera framför allt i samband med flytten av renhjorden från Stornorrfors på våren. Svårigheten att flytta med renarna i området är en följd av vattenkraftsutbyggnaden som omöjliggör flytt över Umeälven i kombination med kraftstationens placering och tät skog kring stationsbyggnaden.

Samebyn uttryckte besvikelse över att inte Vattenfall själv deltog på mötet. Samebyn menar att det är viktigt att huvudmannen för ställverket/transformatorstationen Stornorrfors tar del av samebyns situation och svårigheter på plats och kommunicerar med samebyn eftersom Vattenfall är den part som skapar svårigheterna för renskötseln i området. Minnesanteckningar från ett möte kan inte ersätta ett fysiskt möte där parterna lär känna varandra och får till stånd dialog för förståelse för varandras verksamheter menade samebyn. Samebyn ansåg att det var respektlöst av Vattenfall att inte närvara vid mötet. [redacted], Sweco, svarade att Vattenfall var tillfrågade om att delta på mötet men tyvärr inte hade möjlighet att delta. [redacted]

1 (5)

Sweco
 Umestan Företagspark Hus 12
 Box 110
 SE-901 03 Umeå, Sverige
 Telefon +46 (0)8 695 60 00
 Fax
 www.sweco.se

Sweco Society AB
 RegNo: 556949-1698
 Styrelsens säte: Stockholm

En del av Sweco-koncernen

[redacted]@sweco.se

MH
 \\sellafs004\projekt\25423\15004613_nätkoncessioner_umeå_2050\000\030_stornorrfors\6_arbetsmaterial\03_samråd\rennärning\minnesanteckningar_möte
 och_fältsyn_med_rans_sameby_i_stornorrfors_2019-08-22.docx

██████████, konsult vid Rejlers, representerade vid detta möte Vattenfall. ██████████ arbetar som teknikstöd och projektledare i förstudien av utbyggnaden av kraftstationen och är den som har bäst koll på planerna i området. ██████████ kommer att vidarebefordra samebyns synpunkter från mötet till Vattenfall. Ansvarig vid Vattenfall ██████████, chef på Vattenfall Eldistribution.

En skiss över planerad utbyggnad av stationsområdet visades och ██████████ förklarade lite kring skissen och planerna för stationsområdet. Det är Vattenfall Eldistributions 130 kV ställverk/transformatorstation som behöver förnyas. Då det inte är möjligt att ta befintlig del ur drift innan den nya är på plats, föreslås utbyggnad av stationen mot sydväst, i intilliggande skogsområde. De ledningar som idag kommer från nordväst och passerar runt stationsområdet in till stationen planeras att istället gå in i stationen från nordväst, således kan delar av ledningarna raseras.

Samebyn ställde frågan hur många parter som finns i ärendet. ██████████ svarade att det är tre parter, eller fyra med Umeå Energi:

- Svenska Kraftnät – ägare av de största kraftledningarna (stamnätet - 400 kV)
- Vattenfall Eldistribution – ägare av ställverk och kraftledningar
- Vattenfall Vattenkraft – ägare av fastigheten och anläggning kopplade till Vattenkraften

Umeå Energi ansvarar för de tre 130/145 kV kraftledningarna in till ställverk/station Stornorrfors och ny ledning Stornorrfors-Villanäs.

Rennäringens användning av området

██████████ presenterade samebyns markanvändning med stöd av kartor i samebyns Renbruksplan. Samebyns Renbruksplan är ett levande dokument som ändras vid behov och ändrade förutsättningar på betesmarkerna.

Av Renbruksplan framgår kärn- och nyckelområden för samebyn. Begreppen kommer från Miljöbalken. Samebyn har tillgång till satellitbilder från 1960-talet som visar hur betesmarkerna har förändrats till följd av olika intrång. Som komplement till Renbruksplan finns GPS-försedda renar som visar hur renarna nyttjar betesområden.

Som vid tidigare möte, i juni 2019 med Umeå Energi, berättade ██████████ att han nyttjar det aktuella området som ingår i ett större betesområde under vinterperioden november till april. Samebyn börjar med att nyttja betesmarkerna längre österut mot kusten för att sedan låta renarna sedan beta sig västerut fram till vårflytten. Området kring den befintliga kraftstationen och ställverket/transformatorstationen fungerar som uppsamlingsområde under våren dit renarna naturligt samlas. Normalt är ca 2000 renar i området från januari till april månad. Vid uppflyttningsstillfället är det mycket viktigt att ha med sig alla renar så att det inte blir kvar senare på våren och sommaren. Om renarna inte kan samlas upp vid rätt tillfälle (d.v.s.

2 (5)

MINNESANTECKNINGAR
2019-0

när isläget är tillräckligt säkert för att flytta över till fots) är det stor risk att renhjorden hamnar ur kurs och styrs åt fel håll. De hamnar då i riktning mot grannsamebyarna och förloras därigenom till andra renhjordar med oönskade sammanblandningar och betydande merarbete och merkostnader för samebyn att hämta tillbaka sina renar som konsekvens. Renar kan också helt förloras till andra samebyar om de inte kan hämtas tillbaka.

██████████ berättar att Vattenfall har skapat problem för samebyn genom vattenregleringen av Umeälven, vilket orsakat att flytten över Umeälven har försvårats eller i vissa fall omöjliggjorts p.g.a. det dåliga isläget. Under lång tid har samebyn därför haft svårt att nyttja området som betesland under vintern, men historiskt så har området använts för vinterbete. Med hjälp av lastbilstransport söderut har området börjat kunna nyttjas igen i modern tid då renarna har lastats på lastbil och körts till områdensöder om Stornorrfors. När renhjorden ska norrut är det passagen vid Stornorrfors och efterföljande passage av väg och järnväg som är kritisk. Flytt över älven sker nordväst om Stornorrfors och när denna passage ska ske är det viktigt att ha alla renar med sig. Fram till betesområdet sydöst om kraftstationen och ställverket/transformatorstationen i Stornorrfors är det inga problem att få med sig renarna. Problemet är att få dem med sig förbi Stornorrfors och samla upp dem för överfart av älven, järnvägen och väg E12. Momentet försvåras av att det krävs assistans av polis för att stoppa trafik och därför behöver hela momentet med passagen över älv,väg, järnväg ske sammanhållet under ett försök då alla renar följer med. Alternativet att flytta renarna norrut med lastbil på våren är inte önskvärt. Det är fördelaktigt att beta sig uppåt längs vägen, då tar det tid att komma till fjällen. Vid lastbilstransporter är det inte lönsamt med flytt på kortare sträckor och då innebär det att man kommer tidigt till fjällen och betesmarkerna där belastas hårt.

Intrång från samhället och klimatförändringar med ostabila väderleksförhållanden har visat på behovet av att skydda och nyttja de betesmarker som finns kvar för renbete. Alla betesmarker är därigenom viktiga för samebyn, särskilt vinterbetesland som både minskat i yta och fragmenterats av olika intrång. Sammantaget har både intrång och klimatförändringar medfört att samebyn är beroende av att nyttja området kring kraftstationen i Stornorrfors, där stationsutbyggnad och förändring av ledningssträckningar planeras.

Den planerade utbyggnaden av ställverket/transformatorstationen i Stornorrfors oroar ██████████. I dagsläget flyttar ██████████ renarna förbi kraftstationen och ställverket/transformatorstationen på väg upp till åretruntmarkerna under våren. En utbyggnad av ställverket/transformatorstationen med tillhörande instängsling blir då ett stort problem. För att kunna driva renarna förbi kraftstationen behövs en passage förbi. Till landskapsförutsättningarna hör att skogen i området är mycket tät, vilket i sig gör att det är svårframkomligt, både för renar och renskötare att ta sig förbi stationsområdet. För bättre framkomlighet krävs att skogen röjs. ██████████ framförde att också ljudet från stationsområdet kan ha en bromsande effekt för renarna att ta sig förbi. ██████████ framförde under fältbesöket att den befintliga reaktorn skulle byttas och att det kommer minska den nuvarande ljudnivån från stationsområdet påtagligt. ██████████ resonerade om passagen, att den måste vara bred och ordentligt uppröjd för att renarna ska ha fri sikt. Ledningsgator kan fungera som

flyttleder men ledningsgator även kan vara mycket svåra att flytta efter om underlaget är dåligt och snön skapar ett sörjigt underlag. En gles skog är normalt en bättre flyttväg att ta sig fram på för både renar och renskötarna som färdas på skoter. Idag drivs renarna sydväst om stationsområdet, där det idag är ledningsgata. Passagen avgränsas huvudsakligen av stationsområdet och intilliggande tät skog i norr och ett mindre vattendrag i söder. Detta vattendrag är ofta oförutsägbart på våren och man vill inte komma för nära då både renar och skotrar kan fastna.

Vid mötet diskuterades olika typer av förslag till lösningar på området i Stornorrfors. Ett hägn dit renar kan samlas in inför vårflytten och flytt till fots med hjälp av röjda leder i skogsområdet samt flytt med lastbil från området etc. [REDACTED], Sweco, föreslog att Vattenfall ger ett uppdrag till Rans sameby att utreda möjliga lösningar som underlättar flytten av renarna från Stornorrfors. Det är endast samebyn som är experter på renskötsel som kan föreslå vilka åtgärder som kan fungera i praktiken i det aktuella området.

[REDACTED], Rans sameby, tog upp frågan om Vattenfall kan bidra till att återskapa renbetesmark på andra områden om mark försvinner till följd av utbyggnaden av stationsområdet i Stornorrfors. För samebyn är det viktigt att ha tillräckligt med betesmark på vinterbetesområdet så att det finns bete för renarna under tillräckligt lång tid på våren, menade han. [REDACTED] tog vidare upp förslaget att uppföra ett hägn för renarna på andra sidan Umeälven dit renarna kan flyttas för att inte de ska behöva föras för tidigt upp till åretruntmarkerna på våren, men detta måste utredas mer grundligt av samebyn. Betesmarkerna i området bjuder på värdefullt bete som inte kan undvaras utifrån samebyns totala marktillgång under vintern. Konsekvensen av att undvara området i Stornorrfors är en högre belastning och betestryck inom samebyns andra vinterbetesområden och i ett värsta scenario att någon renskötare måste upphöra med renskötseln på grund av brist på vinterbete.

Frågan ställdes när utbyggnaden av stationen i Stornorrfors ska ske. [REDACTED] svarade att byggnationerna planeras till senhöst och fram till tidig vår. Det är vattenkraften som bestämmer när det går att bygga svarade [REDACTED]. Rans sameby betonade att det sammanfaller med den tidsperiod då renarna befinner sig i området vilket kan vara problematiskt. [REDACTED] förklarade att det troliga är att renarna anländer till området december eller januari men att det givetvis är helt beroende av hur förutsättningarna ser ut för renarna under säsongen. Frågan uppkom även angående tidpunkt för Umeå Energis ombyggnad av ledningarna. Den frågan är i första hand avhängig stationsutbyggnaden men [REDACTED] förklarade att under sommaren så tar marken mest skada av ombyggnationen. Vinterperiod/tjällperiod är därför att föredra ur den aspekten men kan bli mindre lämpligt för rennäringen.

Driftstagnation efter utbyggnaden av ställverket/transformatorstationen beräknas till år 2023. [REDACTED] påtalade också att gällande skiss för stationen är det förslag som nu tagits fram för ombyggnation men det kan vara möjligt med justeringar om det är önskvärt.

4 (5)

MINNESANTECKNINGAR
2019-0

Efter mötet genomfördes en syn i fält av betesområdet vid Stornorrfors kraftstation där [redacted] beskrev hur markerna betades och hur flytten nu genomförs förbi kraftstationen. [redacted] beskrev även renens beteende vid flytt och hur renen reagerar vid olika störningar och hur den då rör sig på markerna samt problem och svårigheterna vid renflyttning.

Fortsatt arbete

[redacted] för synpunkter från dagens möte vidare till ansvariga inom Vattenfall Eldistribution. [redacted] tar också kontakt med [redacted] på Vattenfall Eldistribution för vidare diskussioner.

[redacted] skriver minnesanteckningarna från dagens möte. Minnesanteckningarna granskas av [redacted], Rans sameby, [redacted]sson, Reimers och [redacted], Umeå Energi.

Vid pennan

[redacted]

Justeras

2019-09-01

Datum

Datum

[redacted]
Rans sameby

[redacted]
Rejlers

[redacted]
Umeå Energi